

Kauno A

RUKAJÄRVEN k u n t a:

RUKAJÄRVI, kirkonkylä:

Taloja: 108 taloa.

Asukkaita: noin- 550 henkeä.

Kylä sijaitsee Ruka- ja Uvantsha- nimisten järvien välillä edellisen itäisellä rannalla korkealla mäellä, osa kylää mään alla järvellä rannalla. Joitakin taloja on rakennettu viimeisten 20. v:n kuluessa myös Uvantshajärven läntisellä rannalla. Kylän asuma alue on noin 2. kilometrin pituinen ja sotilaallisessa suhteessa kylä on mitä helpoin puolustaa sekä vaikea valloittaa, jos se on hyvin varustettu. Viimeisenä Itä-Karjalan vapaus- eli ns. metsäsissi- liikkeen aikana bolshevikit varustivat sen juoksuhaudoilla, mutta nykyisin ne ovat osittain umpeenluotuna, osittain luonnollista tietä rappeutuneita.

■ ■ ■

Kylän asukkaista luotetuimmat:

Taloll. Grigoorii Stepanovitsh Z a h a r o f f, eli paikallisenimityksellä " Miikkulaini Riigo " - leikkillisen-haukkumanimistä " Kullj'unen ", kehittynyt, hyvä konttoristi. Veli Suomessa, maankalalaisena, kauppa Joensuussa;

Aleksander Markovitsh Stepanoff, pklnim. " Marken Olj'otai Pitän-Marken Olj'otai ", nykyisin elähtänyt ja seiraloinen, entinen kauppias ja varakas eläjä.

Hänen veljensä poika, asuu nykyisin Petroskoilla A.K.N.T:n Keskustoimeenpaneuvankomitean sihteerin toimessa Ivan Ljvovitsh Stepanoff, pklnim. " Marken Ibu ". Saanut paljon kärsiä bolshevismista menettäen Sorokassa sijainnen kauppaansa ja koko omaisuutensa, ollut v. 1922 - 23 vangittuna 15 kuukautta ns. " ankaralla vankeudella ".

Stepan Stepanovitsh Jevseijeff, pklnim. " Stj'opkani Spana " - saanut myös paljon kärsiä bolshevismista, mm. ollut pakolaisena liittolaisten aikana Vienen meren rantamalla, Repolassa sen ollessa Suomen suojeleksen alaisena, ollut tuomittuna kuolemaan.

Petr Wasiljevitch Samoiloff, pklnim. " Illj'asen Petj " asuu Uvantshajärven rannalla, noin 2 km. pääkylästä, entisen Suomessa asuneen ja kuolleen I.I.Samoiloff'in, joka oli aikoinaan Pietärin kauppiasta (kupets) - rikkaan - veljen poika. Ollut Suomessa mm. viimeksi pakolaisena, kehittynyt mies ja suuren perheen isä.

Kylän epäluotetuin aines:

Veljekset, Nikolai ja Aleksanteri Waselein pojat eli ns. "Marttynaiset vellekset", ensimmäinattu huomatuissa luottamustoimissa Petroskoilla, jälkimäinen miliisissä kotikylässään, välistä vt. miliisipäällikkönä - molemma kommunistipuolueen jäseniä;

Kun viimeisen Itä-Karjalan vapausliikkeen alussa kylästä metsäisissä teloitettiin 12. tunnetuimpaa kommunistia ja kun osa kommunisteista on poissa paikkakunnalta sekä nuoria on liittynyt puolueeseen myöhemmin, joista lähempiä tietoja kuitenkin vielä puuttuu; niin tällä kertaa ei saatu tietää tarkoin kaikkien kommunistien nimiä. Muuten sopinee huomauttaa, että kylä - hyvän hallinnollisen ja taloudellisen yhteyden takia "vanhoina hyvinä aikoina" on aika huomattavasti venäläistynyt ja sen takia siinä on huomattava osa väestöstä paremmin venäläisyyteen ja nykyisiin bolshevismiin kallistuvaa, mutta toisaalta taas ne ai-nekset, joilla on ollut sukulaisia tai muuta kanssa käymistä Suomeen sekä viimeaikoina kansallis-vapausaateen innostamina muodostunut ryhmä puolestaan muodostavat jotakuinkin huomattavan tekijän, sillä itseasiassa heillä on suurempi vaikutusvalta väestöön kuin kommunistismielisiillä ja olla tilanne toisin ehdottomasti suuri osa kylän asukkaista kallistuisi heidän puolelleen. Kaikkien osoitteen ovat: A.K.S.N.T:lta, Rukajärvi, kk.

TIELOJOT:

Rukajärveltä johtaa maantie itäänpäin Ondajärven kylään matkaa 33 virstaa. Maantie on nk. "pintateitä" siis pehmeä pohjainen ja sen on rakennuttanut - kuten yleensä kaikki maantiet näillä seuduilla Povenetsin maakuntahallitus so. "Zemstvo". Rukajärvi - Ondajärvi väli on keskitaipaleen kohdalla aika mäkistä, mutta loppupuolisko - Ondajärvi-puoli on tasaista ja kuivaa maata. Maantien leveys on yleinen, noin 3. - 4. arshinaa so. 213 - 274 sent. Suurempia siltoja joista yli ei ole paitsi joitakin pikkupurojen yli paremmin rumpunmuotoisia, mutta taipaleen loppuosalla on ns. "Ruoksarven" so. Ruoksajärven yli noin 1 km.

pitkä kivistä ja maasta rakennettu maantie-penger, jossa kuitenkin sen jokseenkin keskiosassa on piusilta noin 150 mt. pitkä. Tämän maantie-pengeren leveys on 4 - 5 mt. ja korkeus vedenpinnan yläpuolella 3 mt. Pengeren alaosa, joka koskee veteen on kivillä vuorattu ja pengeren laidoilla ajoneuvojen vieremisen veteen estämiseksi on laitettu noin 1 mt. välimatkan päähän noin 1 mt. korkeiset vahvat pylväät molemmin puolin tietä, jotka tyvestä on hiilellä poltetut

Huom. " Ruoksarvi " on useita kilometrejä pitkä järvi, joka ainoastaan kevätkesästä näyttää järveltä, jolloin tulvavesi on korkeimmillaan ja edellisen vuoden ruoho kuollut ja pohjaan painunut, mutta kesällä se on niin ruohon peittävä, että siitä pääsee veneellä kulkemaan ainoastaan vaan järven keskikohdalla olevaa syvempää uomaa myöten. Järven kapein kohta on juuri maantien pengeren kohdalla.

Länteen päin Rukajärveltä johtaa maantie Tiiksi'n kylään ja siitä Ondrosenvaaran kylään. Tämä maantie eroaa Ondajärvelle menevästä maantiestä 6. km. päästä Rukajärveltä, mikä johtuu siitä, että Rukajärvi pakottaa Tiiksillä mentäessä kiertämään sitä eteläpäitse. Maantie on hiukan kapeampi muita paikkakunnalla olevia maanteitä, sen leveys on 3. arshinaa eli 213 snt. ja samalla se on hyvin mutkaisu mikä johtuu siitä, että silloinen metsähallituksen edustaja, vanha ukko metsänhoitaja pakotti urkakoitsijan rakentamaan maantien täsmälleen vanhaa kintu-ratsupolkua ja kaikkia sen mutkia seuraten ja samalla vaan 3. arshinan levyiseksi sillä, että tällä tavoin säästää mahdollisimman enemmän valtion metsää vahingoittumasta. Matkan pituus on Rukajärvi - Tiiksi 29 v. ja Tiiksi Ondrosenvaara 6. vrs. - huomautettakoon, että viimeainitulla välillä tie on rakennettu myöhemmin ja se on leveämpi 4. arshinaa eli 274 snt. Rukajärven päässä on iso ja hyvin vetelä suo, jolla maantie aina vajoaa, suon pituus on lopulleen 1. km. ja keskellä suota on pienestä joesta yli silta, sillan pituus noin 20 mt. Maantien pohjaa on moneen kertaan lavotettu puulavalla ja uudelleen täytetty maalla, mutta muutamien vuosien kuluttua se taas on vajonnut. Noin 11. 18. virstan kohdalla on " Piisma, joki " ja siitä yli silta, sillan pituus noin 35 mt. leveys yleinen 4 mt. Lisäksi on pari pienempää siltaa purojen yli, joiden pituus on 5 - 6. mt. ja Tiiksi - Ondrosenvaara välillä on suuri nk. " Tiiksin suo ", joka on noin 1. km. pitkä ja sillä on maantie vallan kapea entisen kapulasillan takia noin niukasti 4. mt., niin että tavallisilla rattailta vastaantuljoiden on hyvin vaikea välttyä. Tällä välillä on noin 1. km. päässä Ondrosenvaarasta suuresta Kemi-joesta yli silta, sillan pituus noin 100 mt. ja leveys 4. mt. se elpää kolmella kivillä täytetyllä puuarkulla. Silta on voimakkaan virran yli ja sillan Tiik-sipuolella on jokseenkin korkea mäki. Yleensä tämä taival on paikottain aika mäkiä ja etenkin rukajärvestä päin alkaen 7. km. - 11. km. se on suuria mäkiä täynnä. Maantietä ei kykene kulkemaan muuta kuin rattaila - autilla ei ollenkaan.

Samaa taivalta talvisin - ja osittain kesäisinkin - kuljetaan tavlitietä myöten: 2 km. yli Rukajärven, 8 km. maataivalta ns. " Piisma-järveen ", jolla välillä talvitie käy sanottuun maantiehen noin 2. km. ja Piisma sekä Jekon järviä Jekkoon eli Jekonniemeen ja siitä joko samaa Jekonjärveä ja Tiiksinjärveä Tiiksillä ja edelleen maantietä Ondrosenvaaraan tai Jekon järveä Meru'un ja siitä maataivalta Ondrosenvaaraan, jolloin matkan pituus tulee edellisessä 21. km. ja jälkimmäisessä 19. km. - kesäisin mainittuja vesistöjä kuljetaan veneillä.

Rukajärven kirkonkylästä pohjoiseen, Tunguan kuntaan johtaa hyvä kinttu- ratsu-polku Tunguan kunnan Hiis'järven kylään, matkaa noin 20 km., välillä on Rukajärvestä alkunsa saava " Onna-joki ", josta yli on silta noin 25. mt. pitkä, yleensä tietä voi hyvin ratsastaa.

Huom. pitkemmälle jatkuvia vesiteitä kylästä ei ole, paitsi Onna jokea, joka laskee Ondajärveen, mutta joki on paikottain hyvin koskisa, virtasa ja matala, niin, että sitä harvoin käytetään veneillä kulkiessa muuta kun kalastus- ja heinätyömatkoilla.

Rukajärvi - Ondajärvi väliseltä maantieltä, noin 10 km. Rukajärveltä eroaa kinttu-polku syrjässä sijaitsevaan " Moina-" nimiseen pikkukylään (venkl. Jevzhezero), matkaa tulee noin 25 km. Rukajärveltä, polku on ainoastaan jalan kuljettava.

Moina käsittää kaksi taloa, joista toinen nykyisin autiona ja kylän asukkaat ovat köyhää ja vähän kehittynyttä sekä mistään maailmanmenoista tietoisaa väkeä, asukk. 10 henkeä.

TIIKSI.

Taloja 7.

Asukkaita noin 53 hnk., joista osa pakolaisina Suomessa.

Kylä sijaitsee pienen " Tiiksi-"nimisen järven Pohjois-Länsipäässä ja noin $\frac{1}{2}$ km. syrjässä Rukajärveltä Ondrosenvaaraan johtavasta maantiestä, ollen kuitenkin maantieyhteydessä siihen.

Kylän asukkaista luotetuimmat ovat pakolaisina Suomessa, ainoastaan kotona on vanhuus taloll. Wasiili Mihejeff, kansan kesken paremmin tunnettu " Tiiksin Wasjke " nimeltä. Hänen osotteensa: A.K.N. P:ta, Pukajärven piiri, Tiiksi.

Täysin epäluotettuja, kommunistimielisiä aineksia kylässä ei ole ja tilanteen ollessa toisin koko väestö voisi olla täysin karjalaismielisiä.

TIEOLOJ:

Kuten edellä on kerrottu ja lisäksi: kylästä johtaa hyvä kinttu- ratsu sekä hätätilassa rattaillakin ajettava tie etelälännessä sijaitsevaan Uuteen kylään, matkaa noin 6 km. Entiseen aikaan kylästä noin 2 km. Rukajärveenpäin menevää maantietä erosi maantie Tiik-sijärvelle, mutta koska se kulki yli suuren Kemijoen ja siinä oli ylläpidettävä pitkä - noin 250 mt. puusilta, samoin toinen huomattava silta uudenkylän kohdalla ns. " Kivisalmesta " yli - pituus noin 100 mt. ja lisäksi vielä kymmenkunta pienempiä siltoja ja koska samasta Kemijoes-ta yli täytyi ylläpitää 8. km. alempana Tiiksin Ondrosenvaaran välillä toista suurta siltaa ja koska matka Ondrosenvaarasta sanottuun maantie-hen suoraan tuli eräitä kilometreja lyhyempi ja siltoja tuli vaan ai-noastaan kaksi, niin Ondrosenvaarasta tehtiin uusi maantie sanottuun maantiehen suoraan ja tämän maantien kunnossapito lakkautettiin, joten-ka nykyisin sitä ei enää pääse kulkemaan eikä käytetä. Tiiksiltä johtaa kinttupolku pohjoiseen Meru'n kylään, matkaa noin 4 km. kuljettava ai-noastaan jalan.

Kylästä päässe vesiteitse Tiiksijärveä, jokea, Jekonjär-veä, Merunjärveä ja Kemijokea aina alaspäin Vienamereen ja ylöspäin Re-polan kunnan Muujärven kylään samoin Tiiksijärven kylään asti.

UUSI-KYLÄ.

Taloja 1.

Asukkaita 6, joista eräät Suomessa pakolaisina.

Kylä sijaitsee " Kalmarvi " -nimisen järven etelärannal-la ja sen tieoloista on mainittu ylempänä. Kalmarven halkaisee suuri Kemijoki, jonka siltä kohdalta laajentumista oikeastaan järvi on.

Taloja 4.

Asukkaita 36 hnk., joista joku Suomessa pakolaisena.
Kylä sijaitsee Tiiksi'ltä itään päin noin 2. km. päässä
ns. " Jekonjärven " pohjoisella rannalla niemessä ja sen venkl. nimi
on " Maalaja Tiiksha ". Kylään ei pääse kesäaikana muuta kun veneillä
tai huonoista kinttupolkua noin 3 km. Merunkylään.

Vesireiteistä on mainittu yllä.

Asukkaista luotetuin Suomessa pakolaisena, kyllä olosuh-
teiden ollessa toisin koko kylän väestö olisi kannon väkeä, mutta kär-
sittyään ankara bolshevistista terroria nykyisin se ei uskalla ajatuk-
sissaankään toisin ajatella.

M E R U .

(Ei Meru-lahti, kuten kartoilla on virheellisesti kylän venäjänkieli-
sistä nimityksestä merkitty.)

Taloja 9, joista nykyisin autiona 2.

Asukkaita 62, joista osa Suomessa pakolaisina.

Asukkaista luotetuimmat: taloll. nsk. " Mikittäini Sima-
na " hänen veljensä " Mikittäini Waselei ", " Korolini Petshu "
" Merun Miikkula " - eli venkl. nimillä: Semen ja Wasiilii Nikitiny,
Petr Koroljeff ja Nikolai Filippoff. Paitsi ensimmäintä, joka myöski
on tavallaan luotettu mutta nuori, kaikki ehdottomasti luotettuja ja
täysin karjalaismielisiä.

Epäluoteuimpia: Daniil ja Nikolai Koroleff'it veljek-
set - tunnetaan paremmin: " Korolisen Danila, Korolisen Miku " nimeltä
Aleksandr Miinin - Miinani Olj'ö, ja " Poavilan Mikä.

Kaikkien heidän osoitteensa: A.K.S.N.T:lta, Rukajärven
piiri, Meru.

TIELOT:

Kylästä johtaa kylätien tapainen ajotie Ondrosen vaaraan
jota voi hyvästi ajaa rettailla. Lisäksi kinttupolut Tiiksillä ja Jek-
koon - kuten yllä. Ondrosen vaaraan matkaa 4 km.

Vestireitit kuten yllä.

KUUSENVAARA.

Taloja 4.

Asukkaita 27 hnk., joista osa pakolaisina Suomessa.

Asukkaista ehdottomasti luotetuin ja valmis hyväksenne

-toimimaan, sekä onkin näinä vuosina toiminut mm. suojellen tiedusteli-
joitamme ja toimien heidän asioissaan taloll. Waselei Siilin'in leski-
vaimo Olj'ona - paremmin tunnettu " Kuusenvoaran Vasselein leski - eli
Kuusenvoaran Olj'ona " nimeltä (venkl. Jelena Timofejevna Siilina)

Oikeastaan kylässä ei ole epäluotettua, kommunistismie-
listä ainesta, sillä kylän asukkaat ovat yhdestä perheestä jakautu-
neet, aikoinaan vauraita - "leipä-" eläjiä, mutta nykyisen tilanteen
vallitessa ja terrorin pelottelemisena he eivät uskalla ryhtyä puoles-
tamme toimimaan - paitsi yllämainittua.

Heidän osoitteensa: A.K.S.N.T:lta, Rukajärven piiri, Kuu-
senvaara (Jelovaja gora).

TIELOLOT:

Kylästä johtaa kylätien tapainen maantie Ondrosenvaaraan
joka on kuitenkin yhtä leveä yleisten maanteiden kanssa, matkaa 4 km.
Vesireitit suurta Kemijokea alkavat kylästä noin 1. km.
päässä sijaitsevasta Merunjärvestä.

ONDROSENVAARA.

Taloja 9, joista 3. autiona.

Asukkaita 64 hnk., joista huomattavin osa Suomessa pako-
laisina.

Asukkaista luotetuimmat ovat Suomessa pakolaisina ja ny-
kyisin kylässä olevista ainoastaan taloll. Miitrei Danilaini (Dmit-
rii Ivanovitsh Kiirikoff) on jonkunerrvan luotettu - nykyoloissa sekä,
taloll. Hekani Vatshu, Wasiilii Jakovlevitsh Fokin.

Epäluotetuimpia taloll. Onderein Olj'oksei - Aleksei An-
dreijevitsh Kiirikoff.

Heidän osoitteensa: K.A.S.N.T:lta, Rukajärven piiri, On-
drosen vaara (Androonova gora).

Kylä sijaitsee noin 10 km. pitkän rik. " Kuolungivaaran "
itäisessä päässä 1.km. matkaa suuresta Kemijokesta.

TIELOLOT:

Kuten yllä ja maantie Tiiksijärvelle, (tien levey yleinen matkaa 32.km. välillä siltoja: Nuortoasen joesta yli pituus noin 20 mt. Bairiäsen- eli Tiiksijoesta yli pituus 30 mt. Tiiks'joesta yli pituus 50 mt. ja Soarijoesta yli pituus 15 mt. sekä lisäksi joitakin 3 - 4 m. pituisia rumpun muotoisia pikkupuroista yli olevia sillantapasia. Kaikkien leveys yleinen 6 arahinaa eli 426 snt. Sanottu maantie on alkutaikien paleella, Ondrosen vaarasta noin 11. km. myöhemmin tehtyä uutta tietä ja on se huomattavasti leveämpi kuin lopputaival, so. 4 arsh. eli 284s. ja loppuosalla 213 snt. Matka on alusta kohtalaisen vähemmäksi mutta loppuosalla, Tiiks'järven kylää lähempänä se on jökseenkin mäkistä, mäet jos kohta eivät ole pitkiä, siinä vajaa 100 mt. pisin, niin ovat aika jyrkkiä - autoilla ehkä mahdoton ajaa. Kylästä johtaa kinttupolku pohjoislänttä kohti ns. " Tahko kosken " alle, joka on Kemijoen huomattavampia monen metrin putouksineen koskia ja josta kuljetaan edelleen 10 km. jokea veneellä Kellovaaran kylään, matkaa 11. km. ja ainoastaan jalan kuljettava.

Vesireiteistä kuten edellä on kerrottu - suurta Kemijokea myöten.

JEKKISEN VAARA. (Kansan keskuudessa myös tunnettu alkuperäisellä vanhalla nimellä " Paskkavaara ".)

Taloja 2, nykyisin kumpikin autiaina.
Asukkaita 14 hnk. joista suurin osa Suomessa pakolaisena ja pienin osa siirtynyt naapurikylään.
Kylä sijaitsee Ondrosenvaarasta Kiimasjärven kunnan Tsholmon kylään johtavan maantién sivulla, noin $\frac{1}{2}$ km. siitä syrjässä suuren Kuolungi vaaran rinteellä 4. km. päässä Ondrosenvaarasta ja sen tieloista kuten yllä.

MARJAVAARA.

Taloja 3.
Asukkaita noin 30 hnk. asukkaista miespuolinen väestö pakolaisina Suomessa paitsi yhtä vanhusta ja joitakin nuorempia poikasia.
Kylän asukkaat jotakuinkin luotettuja kaikki, epäluotettuja ainakaan ei ole yhtään. Yhden talon, nk. " Maksimaisen Pjedoran " kotona olevat lapset ja erätoten vanhin tytär ovat olleet hyvänä apuna viimevuosien kulueessa tiedustelijoillamme, mm. hommaten heille eväitä ja toimien muissakin heidän asioissaan.
Kylän tieloista ei ole paljon puhumista, sillä kesäkaikana ei kylästä pääse liikkeelle muuta kuin veneellä Kuolungijärves, Nuor

-taisen jokea sekä Nuortaisenjärveä ja Taaskin Nuortaisen jokea Kemijokeen ja sieltä kuten yllä. Varsinaista kinttupolkua ei ole vaan jalan-kulkijat - harvat - kulkevat milloin mistä sattuu, sillä kylän lähellä sijaitseva Kuolunkijärven itäpäässä oleva suuri Kuolungisuo ollen milloin kuivempi milloin vetelämpi ohjaa sen mukaan kulkijatkin milloin mistäkin. Uuteen, Ondrosen väarasta Tiiks'järveen menevä maantie kulkee kylän itäpuolitse noin 3. km. päässä ja siihen ei ole mitään polkuja.

ONDAJARVI.

Huom. oheellisena ylläesitetystä paikasta skem. piirros.

Taloja 38.

Asukkaita noin 260 henkeä, joista eräitä pakolaisena Suomessa ja joitakin muuttanut väliaikaisesti Pietariin ja ym. Venäjälle.

Nykyoloissa asukkaiden keskuudessa ei löydy meikäläiseltä kannalta katsoen yhtään luotettua, johon voisi jotakuinkin luottaa, vaikka olojen toisin ollessa karjalaismielisiä löytyisi enemmistö. Kylän tunnetuimmat kommunistit veljekset Wasiili ja Jaakko Waselein pojat Utkin'it paremmin tunnetut " Nj'emtshan Watshun pojat Ibu ja Jasha" Heidän osoitteensa: A.K.S.N.T:lta, Rukajärven piiri, Ondajärvi (Ondozero) Nykyoloissa parhaiten voi eräissä suhteissa luottaa yhteen kylän vanhukseen taloll. tunnettuun metsänkävijään nk. " Aliseen Miikkulaan " Nikolai Utkin, etenkin jos hänen saisi kenenkään tietämättä joku meikäläinen kahden kesken haastateltavaksi.

Huom. mainitun kylän nuorista miehistä huomattava joukko karkasi mm. viimeisen Itä-Karjalan metsässissiliikkeen aikana sissitoveriensa riveistä ja moniaat heistä myöhemmin liittyivät bolshujen riveihin vapaaehtoisina nk. mainitut veljekset Juho ja Jaakko Utkin'it. Kylä sijaitsee noin kolmea peninkulmaa pitkän Onda-järven läntisessä päässä.

TIELOLOT:

Paitsi edellämainittua Rukajärvelle johtavaa maantietä, kylästä johtaa maantie Kuusiniemen kylään, jolloin 8 km. Ondajärveltä se sivuuttaa noin $\frac{1}{2}$ km. matkan päästä Korpilahden kirkonkylän, jonne on maantiehaara. Matkaa on 23 km., välillä yksi suurempi silta noin 30 mt. pitkä ja moniaita pieniä noin 3 - 4 mt. pituisia siltoja, leveys yleinen 6 arsh. = 426 snt. Matka on jokseenkin tasaista paitsi loppumatkalla aivan Kuusiniemen kylän vastapäätä Jolmajärven länsi rannalla on noin 1. km. pituinen ja kohtalaisen jyrkkäosuinen mäki, Jolmajärvestä yli Kuusiniemen kylän rantaan on lossi, jolta kohtaa järvi on noin 800-900 mt. leveä, järvi on kylän kohdalta pohjoiseenpäin yli 10 km. ja eteläänpäin 20 km. pitkä ja lossinkohdalla on syvyys 60 - 70 mtr. Koska lossin kohdalla molemmat rannat ovat aika korkeita, niin syksyisinä myrskyisinä aikoina yli kulku lossista on hyvin vaikeata suuren ja rai-vokkaan aallokon vuoksi.

Ondajärveltä johtaa kinttupolku Tunguan kunnan Kutsharven kylään, matkaa noin 14 km. matka huonoa ja ainoastaan vain jalan kuljettavaa.

Vesiteitse pääsee kylästä Ondajärveä ja Onna jokea Rukajärven kunnan Kiras'järven kylään ja sieltä edelleen aina Murmanin radan Parandoja asemalle, Vyku jokeen ja sitä alas Vienan mereen. Matkaa Kiras'järveen 35 - 40 km. Joet perkaamattomia ja koskisia.

KIRAS'JÄRVI.

Taloja 7.

Asukkaita noin 50.

Asukkaitten luotettavuus nykyoloissa on niin ja näin, puhtaasti kommunistisia aineksia heidän keskuudestaan tuksin löytyy ja eräisiin vanhempiin talonpoikiin varovaisesti voi luottaakin. Olojen toisin ollessa koko kylän väestö olisi täysin karjalaismielisiä - kylän syrjäisen aseman vuoksi säilyttäneet puhtaampana karjalaisuuden alkuperän.

Kylän tieoloista ei liene paljon kertomista koska kesäisin siihen ei tahdo päästä muilla neuvoilla kun veneillä - kuten yllä on mainittu.

KORPILAHTI, kirkonkylä.

Taloja 34.

Asukkaita noin 210 henkeä, joista moniaita Suomessa pakolaisena.

Kylän asukkaista nykyoloissa luotetuin on parhaiten tunnettu nimeltä "Mihal Ivanovitch" taloll., jonka muuta nimeä ei kuule milloinkaan mainittavan. Yleensä kylän väestö on rehtiä väkeä ja toisissa oloissa täysin karjalaismielinen sekä poikkeuksetta luotettu. Mutta nykyoloissa ja kun se on jo aikaisemmin hiukan alkanut venäläistyä, sekä kommunistisen kasvatuksen saanut nuoriso siihen on suhtauduttava hyvin varovasti.

TIEOLOISTA:

kuten yllä on mainittu. samoin vesitiet

-samoin vesireiteistä.

KUUSINIEMI.

Taloja 27.

Asukkaita 173, joista osa Suomessa pakolaisina. Asukkaista, paitsi Suomessa pakolaisina olevia, tällä aikaa luotetuin nk. " Kosjkezen Misha " - Mihail Grigorjevitch Koskejef. Hänen osoitteensa: A.K.S.N.T:lta, Rukajärven piiri, Kuusiniemi - Kuznavolok.

Epäluotetuista tarkemmat tiedot toistaiseksi puuttuvat, mutta kiihkeämpiä kommunisti aineksia kylässä ei ole ja olotilan ollessa toisin kylä olisi poikkeuksetta karjalaismielinen. Kylä sijaitsee kapean ja syvän kolmea peninkulmaa pitkän "Jolmarven" itäisellä rannalla korkean mäen rinteellä.

TIROLOISTA:

Kylästä johtaa maantie Paadenen kunnan Särkijärven kylään, maantien laatu ja leveys yleinen, matkan pituus 30 vrst. Ja tällä välillä ei huomattavampia siltoja ole, paitsi joitakin hyvin pieniä pienistä puroista yli, mutta loppumatkalla maantiestä on tehty oikotie joka kulkee Mäntyniemi nimisen kylän läpi, noin 2 km. päässä Särkijärveltä ja kylään tultaessa on aika leveästä salmesta yli huononpuoleinen pausilta, jonka pituus on noin 200 mt. Muuten taival on aika mäkkistä, mäet ovat paikottain - etenkin taipaleen keskikondalla - aika korkeita ja jyrkkiä. Esim. kun vv 1919. nk. " Sjevernoin " aikans yksi sanotun hallituksen kenraaleista tahtoi tehdä matkan Karhumäen asemalta Suomeen Rukajärven ja Repolan kuntien kautta autolla, niin jotakutenkin hän pääsi, milloin hevosilla vedättäen, milloin lukuisan miesjoukon auttaessa Karhumäeltä aina Särkijärven ja Kuusiniemen välille, mutta 6 km. päähän Kuusiniemestä lopulta täytyi autto kuitenkin jättää ja kulkea edelleen hevokyydillä. Kenraalin matkassa oli joku ent. suurruhtinas, joka kulki " incognito ".

Kylästä johtaa kinttupolku noin 12. km. päässä olevaan pieneeseen syrjäkylään Haukivaaraan, joka on vaan jalan kuljettava.

Vesiteitse on hyvä pääsy Jolma - järveä möyten Bokonvaara nimiseen kyliin Paadenen kuntaa, matkaa noin 20 km. samoin osan matkasta pääsee Jolmajärveä Haukivaaraankin veneellä, noin 10 km.

Taloja 2.

Aukkaita 11.

Aukkaitten luotettavaisuudesta tai epäluotettavaisuudesta tarkempia tietoja toistaiseksi puuttu. Muuten kylä sijaitsee vallan syrjässä salon sydämessä ja sinne harvoin poikkeaa paikallinen viranomaismainenkin etenkin kun kulkutiet ovat huonoja.

Paitsi edellämäinittua, kylästä kulkee jonkinlainen paremmin metsästäjäin polkema kinttupolku Paadenen kunnan Pölkkykylän kylään, jota matkaa on joku 6 - 8 km.

Huom. kun kaikkia tietoja paikanpäällä koota on aivan mahdotonta, niin niitä on kerätty kyselymällä asioita lähemmin tunti-joilta asianomaisten kylien asukkailta. Mutta kun nykyisen tilanteen perusteesta osa asukkaista on joutunut maanpakolaisuuteen Suomeen, onpa eräitä jotka ovat joutuneet joko " Sjevernoin - Tahaikovskin- " ja vieläpä " Wrangel'inin " hallitusten ja joukkojen mukana ulkomaille, sekä osa on Venäjällä joko kuka missäkin hommissa ja osa myös vangeudessa, joista viimeainituista ei ole kaikista tietoaakaan elävätkö he vaan ovat kuolleet, niin näissä esintyvä väestön lukumäärä ei voi läheskään pitää paikkaa todellisuuteen nähden. Mutta talomäärä on kylläkin jokseenkin paikkansapitävä.

Pää-maantie on ent. kihlakunnan keskukseseen kuntia yhdistävä ja se saa alkunsa Kiimasjärven kunnasta jatkuen Rukajärven, Paadenen, Mäntyselän kuntien ja Poventshan kaupungin piirin läpi aina sanottuun kaupunkiin asti. Sen laatu, rakennustapa ja leveys ovat samoja kaikkialla, paitsi kahta: Rukajärvi - Tiiksi ja Tiiksi Tiiks'järvi tai-valta, joille se on l. årsh. kapeampi ja muutoinkin mutkikkaampi ylempänä mainituista syistä.

Koljosella, lokakuun 27.p:nä 1928.

TIIKS' JÄRVI.

Taloja 6.

Asukkaita 36 henkeä, joista moniaita Suomessa pakolaisina.

Kylän asukkaista luotetuimmat: nk. " Fiedoran Wasselei - Wasilii Feodorovitsh Nikiitin, " Pämpu Hilippä ", Filip Ivanovitsh Nikiitin. Heidän osoitteensa: A.K.S.N.T:lta, Rukajärven piiri, Tiiks'vi.

Täysin epäluotettuja - kommunistisia aineksia kylässä e ole ja väestö on karjalaismielisiä.

Kylä sijaitsee Tiiks'järvi nimisen järven pohjoisrannalla korkealla mäellä ja siitä johtaa maantie paitsi yllämainittua Repolan kunnan Muujärven kylään. Maantien leveys yleinen, 3. arshinaa = 213 m. Pituus 27 virstaa: Tiiksijärveltä 3 virst. päässä silta yli Tiiks'joen, pituus noin 30 mt. leveys 4m.26 sn. lisäksi on keskitaipaleen kohdalla pari pienempää silta, pituudeltaan noin 10 mt. ja yksi silta Hietajoes ta yli noin 2 km. Muujärven kylästä pituus noin 25 mt. Taival on etenkin keskikohdaltaan hyvin mäkiästä, joista suurin " Koarnisvoara " paikottain aika jyrkkine nousuineen noin 1.km. pitkä.

Kylästä pääsee vaikeapääsyistä Tiiks'jokea alas aina suureen Kemijokeen ja sitä myöten kuten yllä.

Kinttupolkuja on kylästä Kiimasjärven kunnan Suureenjärveen, matkaa 16 virstaa, hyvin huonoja maisemia, ainoastaan sja:n kuljettava, suot ilman mitkäänlaista porrastusta. Toinen vielä huonompi, mutta kuitenkin jalkamiehen kuljettava Tsholmon kylään, matkaa 24 vrs.

Huom.

Yleinen asukasmäärä Rukajärven kunnassa nykyisin lienee suunnilleen 1582 henkeä. Se oli v. 1918 - 19, ennen Kiimasjärven kunnan siitä eroamista 2700 henkeä. Mutta nykyisin kun mainittu kunta on eronnut ja kun osa asukkaista on kuka missäkin 10 vuoden aikana tapahtunut luonnollinen väen lisäyskään ei ole pystynyt väkilukua lisäämään.

Koljosella, lokakuun 27. p:nä 1928.